

Рецензия

от проф. д-р Лъчезар Иванов Дачев

преподавател по „Теория на държавата и правото. История на политическите и правни учения“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и в Юридическия факултет на Русенския университет „Ангел Кънчев“,

назначен със Заповед № 1743/19.12.2017г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ за член на научно жури за защита на дисертационен труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“ от професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Административно право и административен процес“ от Константин Анатолиевич Бабенко на тема: „Правно регулиране на публично-властни отношения: теория и практика“.

Константин Бабенко е роден 1969г. През 2000г. завършва Одески държавен университет „И. И. Мечникова“, специалност Правоведение. Бил е научен консултант на различни съдебни институции. От 2008г. и досега е съдия в Киевския апелативен административен съд.

Представеният дисертационен труд е в обем на 490 нестандартни страници (реално повече от 500 страници), структуриран във въведение, четири глави, заключение (изводи) и списък на използваната литература. Посочени са 515 източника, няколко десетки от тях са на чуждестранни автори, но сред тях няма български.

Трудът е представен на руски език. Изложението е научно издържано. Откроява се широкото познание на съвременната правна теория, конституционното право, държавознанието и политическата наука. Трудът е резултат на дългогодишни теоретични изследвания на автора, отразени в три монографии – една индивидуална и две в съавторство, 36 научни статии и 10 научни доклада.

Във въведението авторът посочва актуалността на изследвания проблем и научната новост, съответно - приносния характер на труда. Видно от посочените множество научни публикации по проблема в Украйна, очевидно това е важен и актуален проблем пред националната правна наука.

В действителност нещата са по-различни! Със забележителна научна скромност и етична самоограниченост, присъщи на големите учени, авторът не афишира предварително големи цели и резултати от изследването. Във въведението той кратко формулира научната цел на труда (стр. 8). Действителната, голямата цел е дефинирана в съдържанието и внимателният читател може да я открие на стр. 154:

„ Днес Украйна е изправена пред необходимостта от изработването на една теоретична концепция, която да изведе взаимовръзката между обществените проблеми и състоянието на националното законодателство. Напълно отговорно можем да кажем, че за Украйна в днешния ден това е най-актуалният и най-важен проблем.“ Дисертационният труд е обоснован теоретичен опит, който предлага такава концепция.

От друга страна, темата на дисертационния труд досега не е била предмет на научно изследване и в България. Така, ако за украинската правна наука трудът представлява научна новост, то за

българската правна теория приносът е в обогатяване на съществуващите знания.

Определящ признак за научност на всяко теоретично изследване е неговата методология.

Коректно и аргументирано в глава I на работата се анализират теоретико-методологичните основи на изследването. В раздел I на същата глава се дефинират публично-властните отношения.

Авторът се разграничава от възприетата в съветската правна теория теза, която все още има отражение и у нас, за тъждество между държавната и политическата власт, между политическите субекти и отношения и държавните, публично-властни субекти и отношения (стр. 22 и сл.). Публично-властните отношения са вид в рода на политическите отношения и затова са различен предмет на правно регулиране. Факт е, както сочи авторът, че не всички политически отношения и институти (например отношенията в политическите партии и между тях, лидерството и др.) са предмет на правно регулиране, въпреки че например в България има закон за политическите партии. Обратно, отношенията по повод на държавната власт са изцяло правно регулирани. Така „отношенията на политическите субекти, които се регулират на законодателно ниво и които са непосредствен предмет на правно регулиране, са публично-властни отношения“ (стр. 27-28). Това са според автора четири групи отношения: отношенията, в които държавните органи реализират своите правомощия; отношенията между държавните органи; отношенията между определени институции на гражданското общество по повод на държавната власт; отношенията между личност и държава, по повод политическите права и свободи (стр.28).

На тази методологическа основа дисертантът първо аргументира разграничаването между конституционното и държавното право (стр. 30). Второ, сочи, че е необходима теоретична ревизия на наложеното положение, което редуцира публично-властните отношения само до отношенията и институциите на държавната власт (стр.41). Трето, поддържа необходимостта решително да се преодолее старата (съветската) теза за схващането на публичното право като държавно право (стр. 42).

В глава II се изследва системата на правно регулиране на публично-властните отношения.

Авторът дефинира правното регулиране като обусловено от общественото предназначение юридическо въздействие за установяване на ред в обществените отношения, възникващи и свързани с осъществяването на публичната власт. Тук анализът опира до големия въпрос: дали е държавата може да декретира обществени отношения или трябва да юридизира реални отношения.

Отговорът е все още дискуссионен в правната теория. Ако приемем, че конституцията на съвременната демократична и правова държава и нейното законодателство установяват нормативно реда в публично-властните отношения, то факт е, и не само в Украйна, че този ред не е достатъчно ефективен. Съществуват и действат различни фактори, които оказват както положително, така и негативно влияние върху реализирането на този нормативен ред (стр. 100).

В тази част на анализа авторът излиза от тясно юридическия подход и прилага социологическия подход (стр. 104). Това му позволява да изведе понятието „извънправни фактори“ за

реализиране на правото. Сред тях като определящ той посочва политическия фактор.

Дисертантът отделя особено внимание на различните политически фактори, които влияят негативно на процеса на реализиране на правото в сферата на регулираните публично-властни отношения. И тук анализът надхвърля националните рамки и има както общотеоретичен, така и практически приносен характер. Като негативни фактори се посочват: липса на обединителна национална идея; ниско ниво на развитие на партийната система; слаба връзка между партиите и техните избиратели; ниска политическа култура; силно влияние на кланово - корпоративни групировки; доминиране на политическите интереси над правните; незавършена съдебна реформа (стр. 111).

Обоснованият извод на автора е, че е нужно да се изгради надеждна политическа основа за ефективна реализация на правото в сферата на публично-властните отношения. Задачата е да се преобразува връзката между политика и право: политиката трябва да се стреми не само да управлява правото, а да му служи и да осигурява неговата реализация, а правото – да определя общите параметри на развитие на политическите отношения.

Първото условие за разрешаване на политическото влияние върху правното регулиране на публично-властните отношения авторът вижда в анализа на връзката между политическия режим и системата на правно регулиране на публично-властните отношения.

Политическите режими са демокрация и диктатура. Чрез анализ на разпоредби на Конституцията на Украйна К. А. Бабенко аргументира демократичния политическия режим, установен в страната. Изводите са първо, че демокрацията в Украйна е установена и институционално гарантирана и второ, че трайността

на демократичния политически режим позволява неговата еволюция и положително развитие (стр.124).

Своят модел на съответствие между обществените промени и правното регулиране, което да ги отразява, авторът определя като „динамичен баланс“ (раздел 2.4).

Цялостната теоретична концепция на автора, изложена в дисертацията, може да се абстрахира в два плана. От една страна, това са общотеоретични тези и конструкции, които имат наднационален характер. Те развиват и обогатяват съвременната правна наука. Положени са в първите две глави на дисертацията.

От друга страна, водеща е националната, украинската правна проблематика. Концепцията на автора е насочена и обвързана с обществената и правна действителност в момента в Украйна. Тези проблеми са изложени в целия труд и особено в глава III и IV. Поради строго националния характер на тази страна от съдържанието, по разбираеми причини ни е трудно да изложим компетентно мнение.

Определено смятам, че цялото изследване, както и научните приноси в него, са плод на научното дирене на автора. Огромната използвана литература служи да се аргументират собствени тези, обвързани в самостоятелната концепция на автора.

Авторефератът е публикуван на български език. Той отразява вярно и точно дисертационния труд. Съдържанието естествено е ограничено и сведено до основните тези и е придружено от прилежащите изводи.

Към работата могат да се направят и някои критични бележки:

1. Заглавието би следвало да се конкретизира като се посочи, че изследването е свързано с общественно-политическата действителност в днешна Украйна. В настоящия вид очевидно темата не включва проблема в САЩ, Германия, дори и в България и пр.

2. Налице е една несъразмерност в обема на отделните глави. Например глава II е в обем на 70 страници, а глава III – в обем на 130 страници, близо два пъти по-голяма.

3. В началото на изложението авторът цитира определението на Аристотел за политиката, но смятам, че трябва да се отдели по-голямо внимание на политическото. Още повече, че след Аристотел понятието за политика е сериозно ревизирано. В следващите векове и до днес публично-властните отношения, като вид политически отношения, са отношения на господство на една част от държавно-организираното общество над останалите. Господство и подчинение между завоеватели и завладяни, между съсловията и крепостни, между буржоазията и пролетариата, между пролетариата и всички други прослойки в обществото. Днес държавната власт е средство за господство на една (или няколко) политически партии над останалите граждани.

Истинската политика, тази която представя Аристотел, не е в отношението „или-или“, а в отношението „и“.

Всички политически субекти трябва да са включени в реализирането на държавната власт, както сочи Улрих Бек. Не вярвам, че е възможно, но може да се опита поне теоретично. Препоръчвам на автора да развие концепцията и в този план.

Посочените бележки и препоръки определено не намаляват научната стойност на дисертационния труд на К. Бабенко.

В заключение смятам, че изложената теоретична концепция на К. Бабенко в представения дисертационен труд „Правно регулиране на публично-властни отношения: теория и практика“ представлява изключително положителен принос към правната теория, теоретично държавознание и държавно-правната (административната) наука. Проблемите, които са представени и изследвани, дават възможност за бъдещо развитие на съвременната теория на конституционното право и на административното право, съответно и на съвременната демократична и правова държава.

Препоръчвам трудът да бъде издаден.

Предвид изложеното в настоящата рецензия, категорично предлагам на Константин Анатолиевич Бабенко да бъде дадена научната степен „доктор на науките“.

София, 01/02/2018г.

Рецензент: проф. д-р Лъчезар Дачев